Sprawozdania

z posiedzeń Sejmu krajowego galicyjskiego we Lwowie.

1sze posiedzenie

Sejmu krajowego galicyjskiego we Lwowie

dnia 12. Stycznia 1863.

Po uroczystém nabożeństwie w kościele archikatedralnym obrz. łać., i w cerkwi obrz. grecko-katolickiego, zebrali się posłowie krajowi w liczbie 130 w sali sejmowej. Przed otwarciem posiedzenia przybył J. E. c. k. Namiestnik FML. hr. Mensdorf Pouilly i wraz z pp. komisarzami rządowymi, Wiceprezydentem Namiestnictwa p. Moschem i Radcami Namiestnictwa pp. Mravincsis i Possinger. zajął miejsce po prawej ręce Marszałka.

O godzinie $^3/_4$ na 1szą zagaił Marszałek krajowy Jaśnie Ośw. książę Leon Sapieha posiedzenie Sejmu następującą przemową:

Wysokie Zgromadzenie! Po raz drugi zbieramy się na zasadzie praw nadanych nam przez Najjaśniejszego Pana dla radzenia o sprawach naszego kraju. Pierwsze nasze zebranie było zanadto krótkie, nieprzygotowane, abyśmy na niem coś wyrobić mogli. Dziś zebrani, da Bóg, na czas dłuższy, mając przed sobą projekta, wypracowane tak przez rząd jak i przez wydział krajowy, będziecie mogli Panowie wziąść pod rozwagę i uchwalać kwestje, od których rozwiązania zależéć będzie dalszy rozwój kraju na drodze konstytucyjnej i usposobienie go do lepszej przyszłości. Nie tajmy sobie, że rozwój ten nie jest łatwym: że napotkamy na tysiączne trudności, tak ze strony dawnego systematu wkorzenionego długoletniem istnieniem, jak i z nas samych pochodzące. Z tych trudności jedne zwalczać, drugie obejść jest naszem zadaniem. Zadanie to trudne, wymagające wielkiej rozwagi, aby nie zaniechać rzeczy możliwych, i nawzajem, porywając się na niemożliwe, lub nie będące na czasie, nie utracić realnych korzyści. Kraj, Panowie, liczy na waszą patryotyczną roztropność. Oby Bóg dał, aby nasze zebranie wydało zbawienny owoc, a miejmy nadzieję, że Monarcha, który nam nadał swobody konstytucyjne, narodowym instytucjom rozwinąć się dozwoli. Więc wykrzyknijmy, niech żyje nasz Monarcha i Król!

Na to wezwanie odpowiedziało zgromadzenie trzykrotném: „Niech żyje!“

Następnie zabrał głos J. E. Namiestnik, i miał następującą przemowę w języku niemieckim:

Hohe Versammlung!

Nachdem der Herr Landmarschall den von Sr. kaiserlichen königlichen apostolischen Majestät für den heutigen Tag einberufenen Landtag eröffnet hat, begrüsse ich Sie im Namen der Regierung mit der zuversichtlichen Erwartung, dass es Ihrer erleuchteten Einsicht und Thätigkeit gelingen werde, die so enge verwobenen Interessen des Landes und der Regierung in

der gedeihlichsten Weise zu fördern. Durch die, von Sr. Majestät unserem allergnädigsten Herrn und Kaiser verliehene Verfassung, ist den Landesvertretern hiezu alle Möglichkeit geboten, und überall. wo es die wirkliche, die wahre Wohlfahrt des Landes betrifft, werden Sie von Seiten der Regierung stets die wärmste, thatkräftigste Unterstützung finden.

Dem hohen Landtage werden von den von mir delegirten Regierungs-Komissären, Herrn Statthalterei-Vice-Präsidenten von Mosch und den Herren Statthalterei-Räthen von Mravincsis und von Possinger mehrere hochwichtige Regierungs-Vorlagen zur umsichtsvollen Würdigung und Schlussfassung vorgelegt werden.

Ich hebe darunter insbesondere hervor:

Das Gemeindegesetz, ein Gesetz betreffend die Gutsgebiete, ein Gesetz betreffend die Herstellung und Erhaltung der nichtärarischen öffentlichen Strassen und Wege, und ein Gesetz über die Regelung der Statuten der landständischen Kreditanstalt mit Rücksicht auf die dermaligen Verhältnisse.

Die baldige Berathung und Erledigung dieser Vorlagen, erlaube ich mir dem hohen Landtage wegen ihrer besonderen Wichtigkeit auf das angelegentlichste anzuempfehlen.

Po tej przemowie J. E. Namiestnik opuścił salę posiedzień.

Komisarz rządowy, Wiceprezydent p. Mosch zabrał głos i odczytał co następuje, najprzód w języku polskim, a potem w ruskim:

Wysoki Sejmie! Na mocy reskryptu J. E. pana Ministra Stanu z dnia 5. stycznia 1863. do l. 89. mam zaszczyt przedłożyć jako wnioski rządowe: 1. projekt do prawa ustawy gminnej i ordynacji wyborczej dla gmin w królestwach Galicji i Lodomerji z księstwami Oświecimskiem i Zatorskiem wraz z wielkiem księstwem krakowskiem; 2. projekt do prawa dotyczącego obszarów dworskich. Te wnioski rządowe składam w języku niemieckim wraz z tłumaczeniem polskiem i ruskiem do łaski J. O. księcia Marszałka z prośbą o ich zamieszczenie na najbliższym porządku dziennym.

Marszałek. Te wnioski rządowe będą drukiem ogłoszone i członkom rozdane.

Wiceprezydent Mosch zabiera głos i czyta co następuje.

Wysoki Sejmie!

Najwyższym dyplomem z dnia 20. października 1860. i ces. patentem a dnia 26. lutego 1861. uchyloną została dotychczasowa reprezentacja stanowa Galicji i Bukowiny, na której polegają statuta galicyjskiego, stanowego towarzystwa kredytowego, zatwierdzone Najwyższym patentem z dnia 3. listopada 1841.

Wydział stanowy, na mocy §. 29. ustawy krajowéj z dnia 26. lutego 1861. złożył w dniu 8. maja 1861. sprawowane dotąd w myśl statutów funkcje komisji nadzorczéj instytutu w ręce Wydziału krajowego; a Ministerjum Stanu reskryptem z dnia 9. kwietnia 1861. do l. 1706 uznało za nagłą i konieczną potrzebę zmiany statutów, jako nie odpowiadających odmiennym stosunkom politycznym kraju. Z tego powodu i na podstawie §. 90. statutów, wedle którego wszelkie zmiany statutów przez towarzystwo uchwalone, za zgodą Sejmu i Najwyższem zezwoleniem nastąpić mogą, zezwoliło Ministerjum Stanu na zgromadzenie ogólne właścicieli ziemskich dóbr tabularnych w Galicji i na Bukowinie, albowiem wszyscy ci właściciele są w towarzystwie interesowanymi, częścią dla bezpośredniego udziału przez zaciąganie pożyczek, częścią zaś dla udziału w funduszu domestykalnym i dla hipotecznéj gwarancji, rozciągającéj się na wszystkie dobra tabularne w Galicji i na Bukowinie. Zgromadzenie to odbyło się 1. i następnych dni lipca 1861., i uchwaliło na wniosek dyrekcji towarzystwa w statutach z roku 1841. zmiany wypływające z odmiennych stosunków politycznych kraju, i uwzględniające na mocy Najwyższéj rezolucji z dnia 30. lipca 1848. przyjęcie do towarzystwa właścicieli dóbr tabularnych wielkiego księstwa Krakowa. Odnośne uchwały przedstawione zostały Najjaśniejszemu Panu; Jego cesarsko królewska apostolska Mość nie raczył wszelako na teraz udzielić Najwyższéj sankcji zmienionym statutom, lecz Najwyż-

szem rozporządzeniem z dnia 25. listopada 1862. najmiłościwiéj postanowił, ażeby proponowane zmiany w statutach i proponowane rozszerzenie zakresu działania towarzystwa na wielkie księstwo krakowskie stosownie do §. 90. statutów przedłożyć Sejmowi krajowemu królestw Galicji i Lodomerji i wielkiego księstwa Krakowa, również sejmowi Bukowiny; zmienione zaś statuta wraz z uchwałami tych sejmów napowrót przedstawić Najjaśniejszemu Panu.

Na mocy tego Najwyższego postanowienia i na mocy reskryptu J. E. pana Ministra Stanu z dnia 27. grudnia 1862. do l. 24963/1990 mam zaszczyt złożyć do laski J. O. ks. Marszałka: 1. projekt zmiany statutów uchwalony przez ogólne zgromadzenie towarzystwa w lipcu 1861., 2. projekt do postanowień, tyczących wyboru delegatów towarzystwa kredytowego, uchwalony na powyższém zgromadzeniu, 3. poprawki i uwagi rządowe do powyższych projektów, 4. statuta towarzystwa z r. 1841., mianowicie egzemplarz, służący za podstawę wniosków do zmiany statutów. J. O. ks. Marszałek raczy rozporządzić zamieszczenie tego przedmiotu, jako wniosku rządowego, na najbliższym porządku dziennym.

Marszałek. Również i ten wniosek rządowy drukiem zostanie ogłoszony, członkom rozdany, i przyjdzie na porządek dzienny.

Wicepr. Mosch zabiera głos i czyta najprzód w języku polskim, potem w ruskim co następuje.

Wysoki Sejmie! W skutek reskryptu J. E. pana Ministra Stanu z dnia 8. października r. 1861. do l. 6442. mam zaszczyt oznajmić Wysokiemu Zgromadzeniu, że poseł do rady państwa ks. Juljan Nehrebecki, paroch Kupnowicki, nie był w izbie poselskiej rady państwa przez dwa miesiące, chociaż nie prosił o urlop. Prezydjum izby poselskiej napomniało więc tego posła dnia 11. września 1861. na mocy §. 4. regulaminu izby, ażeby w przeciągu dni czternastu okazał się w izbie, lub usprawiedliwił nieobecność swoją. Ponieważ jednak wezwanie to było bezskutecznem, i należało uważać, iż nastąpił przewidziany w §. 17. ustawy zasadniczej wypadek trwałej przeszkody dla członka izby poselskiej, udało się do p. Ministra Stanu z prośbą o poczynienie kroków stosownych do zarządzenia nowego wyboru, zawiadamiając zarazem, iż wiadomość o tem udzieliło izbie poselskiej na posiedzeniu z dnia 2. października r. 1861. Wniosek ten rządowy mam zaszczyt oddać do laski J. O. ks. Marszałka z prośbą, ażeby nowy wybór pomieniony umieścić na porządku dziennym.

Marszałek. Wniosek ten umieścimy na porządku dziennym i przystąpimy poźniej do wyboru. Członek Wydziału p. Kraiński zechce zawiadomić teraz Wysoką Izbę o zmianach, jakie zaszły w składzie członków Sejmu od czasu ostatniego zebrania.

Poseł Kraiński wstępuje na trybunę czyta następujące sprawozdanie:

Sprawozdanie

o zmianach w składzie wysokiego Sejmu galicyjskiego, zaszłych od czasu zamknięcia pierwszego zgromadzenia sejmowego aż do zebrania zgromadzenia wtórego.

Wysoki Sejmie!

Zanim wysoki Sejm przystąpi do czynności swoich, zechce powziąść wiadomość o zmianach, które zaszły w składzie Wys. Izby po zamknięciu zgromadzenia poprzedniego. J. E x. Arcybiskup baron Jachimowicz, który był w r. 1861. także rektorem uniwersytetu lwowskiego, ustąpił z tego rektorstwa, a p. Piotr Bartynowski ustąpił z rektorstwa uniwersytetu krakowskiego. Śmierć zabrała z grona naszego trzech członków; Najprzewielebniejszego x. Adama Jasińskiego, biskupa przemyskiego obrz. łać., Alfreda hr. Potockiego, posła gmin wiejskich z powiatów Leżajsk, Sokołów i Ulanów, i Wojciecha Zelleka, posła gmin wiejskich z powiatów Limanowa i Skrzydlna. Mandata poselskie złożyli:

a) p. Alexander hr. Fredro, poseł posiadłości większych obwodu samborskiego.

b) Jerzy ks. Lubomirski, poseł posiadłości większych, obwodu żółkiewskiego.

c) p. Zygmunt Antoni Helzel, poseł miasta Krakowa.

d) x. Sofron Witwicki, poseł gmin wiejskich, powiatów kossowskiego i kuciańskiego, i

e) p. Jan Przybyło, poseł gmin wiejskich z powiatów dębickiego i pilźniańskiego.

Obecnie jest rektorem uniwersytetu lwowskiego, p. Fryderyk Rulf, doktor praw, i profesor wydziału prawniczego, a rektorem uniwersytetu krakowskiego p. Ignacy Czerwiakowski doktor filozofji i profesor botaniki.

Krzesło x. Biskupa przemyskiego nie jest dotąd obsadzonem. W miejsce posłów zmarłych, tudzież tych, co rezygnowali, i tych dwóch, których wybory Wys. Sejm unieważnił podczas poprzedniego zgromadzenia, odbyły się wybory nowe. Tylko nowy wybór posła z gmin wiejskich powiatów leżajskiego, sokołowskiego i ulanowskiego nie jest jeszcze przeprowadzonym.

W skutek nowych wyborów wstępują obecnie do składu Wys. Izby:

1. p. Kość Łepkaluk, włościanin z Kossowa starego, poseł gmin wiejskich z powiatów Kossów i Kutty,

2. p. Michał Cichorz, włościanin z Witkowa, poseł gmin wiejskich z powiatów Limanowa i Skrzydlna,

3. p. Joachim Chomiński, były dyrektor c. k. policji we Lwowie, poseł gmin wiejskich z powiatów Belz, Uhnów i Sokal,

4. p. Jan Kozioł, włościanin z Łęk górnych, poseł gmin wiejskich z powiatów Dębica i Pilzno,

5. p. Michał Leśniak, włościanin z Labunia, poseł gmin wiejskich z powiatów Myślenice, Jordanów i Maków,

6. p. Alfred Młocki, właściciel wsi Sarnki, poseł posiadłości większych, obwodu samborskiego,

7. p. Stanisław Polanowski, właściciel wsi Sobierczowa, poseł posiadłości większych obwodu żółkiewskiego.

O zapadłym wyborze posła w Krakowie wydział nie otrzymał dotąd urzędowego uwiadomienia.

Prezydjum c. k. obwodowego sądu złoczowskiego, zawiadomiło wydział krajowy odezwą z dnia 4. bieżącego miesiąca d. l. 1466. że poseł Eljasz Zahorojko pociągnięty został pod śledztwo specjalne o gwałt publiczny przez ograniczenie wolności osobistej, o kradzież i oszustwo, i że sąd zarządził przeciw niemu uwięzienie śledcze, ponieważ znachodzą się bliskie poszlaki prawne czynów zaskarzonych, i były powody obawy, że śledztwo utrudnionem będzie przez zmowę ze współwinnymi i świadkami. Od dnia 3. stycznia r. b. znajduje się poseł Zahorojko w więzieniu.

Marszałek. Pp. Czerwiakowskiego i Rulfa, rektorów uniwersytetów krakowskiego i lwowskiego, których wybór nie podlega żadnej wątpliwości, wzywam, aby zechcieli złożyć przyrzeczenie, w miejsce przysięgi.

(Występuje p. Rulf, i po przeczytaniu roty przyrzeczenia przez Sekretarza posła Grocholskiego, podaje księciu Marszałkowi rękę.)

Marszałek. P. Czerwiakowski jeszcze nie przybył, więc przyrzeczenie odroczy się do jego przybycia.

Marszałek. P. Ziemiałkowski przedłoży Izbie projekt do regulaminu Sejmowego.

Poseł Ziemiałkowski z trybuny odczytuje sprawozdanie Wydziału krajowego odnoszące się do projektu regulaminu dla Sejmu, tudzież projekt tegoż regulaminu, następnie mówi: Wydział krajowy wnosi, ażeby Wysokie Zgromadzenie projekt ten uchwalić raczyło. Ponieważ zaś obradowanie nad wniesionym projektem dłuższego wymaga czasu, a Wysoki Sejm ma przed sobą inne ważne czynności do załatwienia, które zwłoki nie cierpią, przeto Wydział krajowy wnosi, Wysoki Sejm raczy uchwalić, że przedłożony projekt regulaminu już odtąd prowizorycznie obowiązuje.

Wicepr. Mosch. Dopiéro niedawno regulamin dostałem do rąk — nie mogłem go więc dokładnie przeczytać. O ile jednak już w pobieżnym przeglądzie spostrzegam, niektóre §§. zdają mi się być przeciwne statutom, tak, że

mi się zdaje być potrzebną zmiana tego projektu regulaminu. Mianowicie: po piérwsze muszę zauważyć, że sprzeczność z statutem zachodzi w §. 9. — Tu jest: „Wydziały te mają prawo przyzwać świadków i znawców przesłuchiwać, lub potrzebnych dochodzeń i w ogólności wszelkich wyjaśnień żądać od władz rządowych za pośrednictwem Marszałka.“

Co się tyczy znawców lub też potrzebnych dochodzeń i wyjaśnień od władz rządowych za pośrednictwem ks. Marszałka, — przeciw temu nie mam nic do zarzucenia. Ale muszę wyraźnie oświadczyć, że przesłuchiwanie świadków przez specyalny Wydział od Sejmu wysadzony nie zgadza się z ustawą. Ustawą tą Sejm bowiem jest powołany do współdziałania w prawodawstwie. Sejm jako Sejm nie ma mocy wykonawczéj. Wysłuchanie świadków, którzy mają o jakimś fakcie podać zdanie swoje, nie jest czynnością Sejmu, ale organów rządowych. Prędzejbym przyznał prawo takie Wydziałowi krajowemu, nigdy zaś specyalnym Wydziałom sejmowym, które są całkiem czem innem. Jest to jeden punkt. Drugi znajduję w §. 14., §. ten powiada przy końcu: „Wnioski czynione w przedmiotach nienależących do zakresu Sejmu krajowego, Marszałek wyłącza z pod obradowania. Czy zaś przedmiot należy do zakresu Sejmu krajowego lub nie, ostatecznie Izba rozstrzyga.“

To jest, panowie, całkiem nowa zasada, która się w statucie nie znajduje. §. 35. statutu krajowego, który ma na to wpływać, powiada: „Karty legitymacyjne, wydane wyborcom, a względnie wyborcom wybranym lub powołanym, upoważniają ich do wstępu do przeznaczonéj lokalności wyborczéj, i służyć im mają oraz za wezwanie, iż winni będą bez dalszego zawezwania stawić się do wyboru w dniu tamże wymienionym, i o godzinie oznaczonéj.“

A tu w regulaminie powiada się, że ostatecznie Izba rozstrzyga. To jest zasada, która podług mego zdania powinna być przeprowadzoan w drodze legalnéj, jak to §. 38. statutu wymaga.

Powiada daléj §. 34.: „Jeśli mowca zbacza od przedmiotu, Marszałek napomni go do rzeczy, osobistości lub przeszkadzania obradom, pociągają za sobą napomnienia do porządku. Po powtórném napomnieniu do rzeczy, może Marszałek nieposłusznemu mowcy głos odjąć. Izba wszakże może uchwalić na żądanie przynajmniéj 10. członków, lecz bez dyskusyi, by mowca daléj był słuchany.

Każdy z członków Izby może od Marszałka żądać, jeśli ten sam tego nie czyni, by mowcę do rzeczy, lub do porządku napomniał. O żądaniu takiém Marszałek rozstrzyga bez dalszego odwołania się do Izby.“

Podług mego zdania to się nie zgadza z statutem, bo to uwłacza powadze Marszałka; albowiem §. 33. statutu wyraźnie powiada: „Posiedzenia będą przez Marszałka zarządzane, zagajane i zamykane.“ Nareszcie znachodzę w §. 54.: „Marszałek zamyka Sejm po ukończeniu czynności lub w skutek Najwyższego polecenia. O ukończeniu czynności sejmowych orzeka Sejm.

Marszałek ogłasza zamknięcie Sejmu na posiedzeniu i podaje to do Najwyższéj wiadomości.“

To nie znajduje się nigdzie w statucie, ażeby Sejm o ukończeniu czynności orzekał. Tu w §. 33. statutu stoi: „Marszałek zarządza, zagaja i zamyka posiedzenia.“

Jest to więc całkiem nowa zasada, ale gdy podług §. 38. statutu krajowego, który powiada: „Do uchwał na wnioski, dotyczące zmian statutu krajowego, trzeba obecności przynajmniéj trzech czwartych części wszystkich członków, a przyzwolenia przynajmniéj dwóch trzecich części obecnych, więc ja sądzę i wnoszę, że regulamin ten w tych punktach nie powinien obowiązywać, albowiem z statutem się nie zgadza.

Marszałek. Poseł Zyblikiewicz ma głos.

Poseł Zyblikiewicz. Czyli uwagi poczynione przez p. Komisarza rządowego nad regulaminem są słuszne lub nie, w to się nie wdaję. Ale to pewna, że dziś nie należą one do dyskusyi. Wydział bowiem nie wnosi bynajmniéj, abyśmy regulamin stanowczo przyjęli, lecz żąda prowizorycznego tylko przyjęcia na

tak długo, póki stanowczo uchwalony nie będzie. Tymczasem więc jakiś regulamin, choć prowizoryczny, być musi, bo inaczéj nie moglibyśmy obradować.

Muszę zatém się sprzeciwić wnioskowi p. Komisarza rządowego, a popieram wniosek Wydziału, aby przyjąć regulamin tymczasem w całości, prowizorycznie, bo taki jest zwyczaj parlamentarny, że trzeba mieć koniecznie regulamin, choćby tylko na to, aby nad samym regulaminem obradować można. Dopiéro gdy regulamin przyjdzie pod ostateczną rozprawę, będzie Rząd mógł robić swoje poprawki. W téj chwili zaś, gdzie idzie o prowizoryum jedynie, poprawki takie nie mają miejsca.

Wicepr. Mosch. Jeżeliby taka zapadła uchwała, prosiłbym, aby regulamin jak najprędzéj wzięto pod obradę.

Poseł Ławrowski. Proszu o hołos. Jest riczeju oczewydnoju, szczo pryniatyje regulaminu jest' duże potribne. Odnakże regulamin aż nyni buw posłam rozdiłenyj. Nykotoryji jeszcze ciłoho ne pereczytały. Dla toho moje wnesenje jest', szczoby nyni strymatysia i odroczyty tuju kwestyju do perszoho posidżenia po nyniszným. Tym sposobom budut mohły wsi posły pereczytaty, zastanowyty sia i daty swoje mninyje, czy może buty pryniatym, czy ni?

Poseł x. Pawlikow. Proszu o hołos. Ja poperaju moho poperednyka, i zhadżajusia z mninyjem posła Zyblikiewicza, szczo bez regulaminu ne można obradowaty. Perszoho razu my ne mały regulaminu, a obradowały; ne rozumiju, dla czoho majemo jakibud' pryjmaty. Dla toho poperaju wnesenie posła Ławrowskoho.

Poseł Bętkowski. Ja muszę się oświadczyć przeciw tym wnioskom i stawiam wniosek, żeby ten regulamin, przez Wydział sejmowy nam podany, prowizorycznie przyjąć, i dziś jeszcze komisję wybrać, która w najkrótszym czasie będzie w stanie przedłożyć nam sprawozdanie nad tym projektem regulaminu.

Poseł Zyblikiewicz. Przeciw zdaniu x. Pawlikowa i p. Ławrowskiego muszę się oświadczyć, że i pierwszym razem nie radziliśmy bez regulaminu. Mieliśmy regulamin, statutem w krótkości przepisany. Ażeby do następującéj sesyi odraczać przyjęcie regulaminu, nie widzę także potrzeby; bo i cóżbyśmy zrobili, gdyby na przyszłém posiedzeniu regulaminu nie przyjęto? Więc podług czegoż będziemy odradować? Słuszny jest wniosek Wydziału przyjęcia regulaminu w zupełności prowizorycznie. Sprzeciwiam się także wnioskowi p. Bętkowskiego, ażeby wybierać komisję; tamtego roku oddaliśmy Wydziałowi wypracowanie regulaminu. Wydział go wypracował; na cóż go osobnej oddawać jeszcze komisyi? W ogóle nie pojmuję tych trudności, jakie wniosek Wydziału napotyka, nie idzie tu bowiem ani o jakieś zasady, ale o samą loikę tylko, i o to, co na całym świecie jest przyjęte.

Sama loika każe nam przyjąć go tymczasowo a potém będziemy nad nim obradować merytorycznie.

Poseł hr. Skorupka. Prosimy o zamknięcie dyskusyi.

Marszałek. Zapisani są do głosu pp. Krzeczunowicz, Ławrowski i x. Ginilewicz. Czy wniosek względem zamknięcia dyskusyi jest poparty? (Większość powstaje.) Więc po wysłuchaniu głosów zapisanych przystąpimy do wotowania.

Poseł Krzeczunowicz. Jak z praktyki parlamentarnéj wiémy, wszędzie się tak dzieje, jak wydział krajowy teraz proponuje, a nawet, jak nas dochodzą wiadomości z innych krajów koronnych, również i tam regulamina bywają przyjęte prowizorycznie. Zarzuty jakie p. Pr. Mosch czyni z swego stanowiska, zdaje mi się, że nie powinny nas od przyjęcia prowizorycznego wstrzymywać; bo jeżeli niektóre zmiany są do poczynienia, i niektóre paragrafy są w niezgodzie z statutem, to wtedy, gdy regulamin przyjdzie pod ostateczne obrady, porobimy zmiany. Regulamin nie jest mocniejszy od statutu. Podług statutu więc regulamin zmienimy. Gdyby się zdarzył taki wypadek, żeby się regulamin sprzeciwiał statutowi, wtedy Komisarz rządowy zawsze może robić swoje zastrzeżenia. Dla tego radzę, ażeby Izba dzisiaj raczyła przyjąć

regulamin prowizorycznie i nie obierała komisji specjalnéj, bo nie wiém, czy komisja specjalna będzie nad tém obradować merytorycznie: zresztą przedmiot nie jest zbyt ważny, i zabierałby nam niepotrzebnie wiele czasu, a mamy nierównie ważniejsze rzeczy do załatwienia.

Poseł Ławrowski. Ja zaberajuczy hołos ne wystupaw protyw tomu, szczoby regulamin ne buw prowyzoryczno pryniatyj, tilko szczoby nyni ne buw pryjmowanyj. Pan Zyblikiewicz kazaw, szczo w innych sojmach regulaminy prowyzoryczno pryniat'i buły, ałe w innych sojmach 14 dniw na pered posły jich distały. My nyni distały, i nekotryji posły szcze jecho ne czytały. Choczu tilko, szczoby aż w nastupujuczim posidżeniu do toho prystupyty. A kołyb maw buty nyni pryniatyj, to maju takoż uwachu zrobyty do §. 2.

Marszałek (daje znak laską). Tu niéma miejsca dyskusja o szczegółach. Chodzi o to, czy odłożyć uchwalenie regulaminu do przyszłéj sesyi, czy téż dziś go przyjąć.

Poseł Ławrowski. Na toje każu, szczo w paragrafi druhim je besida o ustanowłenji osibnych wydiłów. Wydiły specyjalni budut zatwerdżeni czerez sojm, koły regulamin bude pryniatyj. Wydiły specyjalni powynny zastupaty taki interesa, jak Sojm. (Marszałek puka.) Sut' try interesa w sojmi: bilszych posidateliw, mist i selaniw. Dla toho chotiw by ja, szczoby Wydiły tyji wsi try interesa zastupały, i dla toho kożda kurija naj wyberaje.

Marszałek (puka). To należy do specjalnéj debaty.

Poseł Cielecki. Nie rozumiem celu téj debaty i niewiém, dla czego nie chcemy przyjąć regulaminu; chciałem zrobić tę uwagę, że niechcą prowizorycznie regulaminu ci, którzy się sprzeciwiają pojedyńczym punktom jego, i z tego powodu wywołują dyskusję. Oświadczam się stanowczo za przyjęciem, a kto jest za przyjęciem regulaminu, ten téż musi się konsekwentnie oświadczyć za prowizorycznem przyjęciem pojedyńczych punktów.

Poseł x. Ginilewicz. Ja ne wchodżu w toje (szmer)... ja choczu zrobyty uwahu nad §. 21.

Marszałek. Tu nie dyskutujemy nad paragrafami (gwar).

Poseł x. Ginilewicz. Ja tilko uważaju, szczo §. 21. powidaje (gwar)...

Marszałek. Proszę wrócić do pytania, czy przyjąć prowizorycznie regulamin, czy ma być odłożony.

Poseł x. Ginilewicz. Czy toj paragraf ne daw by tak zminyty sia (wielki gwar)....

Marszałek. Proszę mowcę wrócić do kwestyi, bo będę musiał głos odebrać. Będzie można przy dyskusyi stawiać wnioski. Ja nie mam prawa pzyjmować nowych wniosków. Ostatni głos ma sprawozdawca p. Ziemiałkowski.

Poseł Ziemiałkowski. Najważniejszy i najcięższy zarzut przeciw wnioskowi Wydziału krajowego zrobiony został przez delegata rządowego, p. Moscha. Sprzeciwia się on nawet prowizorycznemu przyjęciu regulaminu z powodu, że widzi w nim niezgodność ze statutem krajowym a mianowicie wytknął §§. 9., 14., 34., 54. Starać się będę wykazać, że w wytkniętych paragrafach niéma nic, coby się statutowi sprzeciwiało (gwar).

Wicepr. Mosch. Z wyjątkiem tych cztérech punktów nie sprzeciwiałbym się bynajmniej prowizorycznemu przyjęciu regulaminu.

Głos z lewej. Pan Komisarz się nie sprzeciwia.

Poseł Ziemiałkowski. Ponieważ p. Komisarz rządowy tym cztérém paragrafom się sprzeciwia, muszę je więc wyjaśnić. W paragrafie 9. uważa p. Komisarz rządowy, że przyzywanie świadków.... (przerwa, gwar).

Marszałek. To byłoby już dyskusją nad paragrafami, wróćmy do rzeczy.

Poseł Ziemiałkowski. Zachodzi tu nieporozumienie (zwraca się do Komisarza rządowego). Czy p. Komisarz rządowy i prowizorycznego przyjęcia tych punktów nie dopuszcza?

Wicepr. Mosch. Nie dopuszczam ani prowizorycznego przyjęcia punktów wytkniętych,

mianowicie w §. 9. ustępu o świadkach, w §. 14., czy przedmiot należy do ostatecznego rozstrzygnięcia Izby, lub nie, w §. 34. „Izba wszakże może uchwalić, by mowca był dalej słuchany,“ nareszcie w §. 54. „o ukończeniu czynności sejmowych orzeka Sejm.“ Nakoniec sprzeciwiam się paragrafowi 11. jako niezgodnemu z statutem, mianowicie ustępowi (czyta): „Jeżeli 50 posłów żąda zwołania nadzwyczajnego posiedzedzenia, Marszałek takowe zwołać jest obowiązany.“

Poseł Ziemiałkowski. Ponieważ p. Komisarz rządowy oświadczył się, iż jest tylko przeciw przyjęciu niektórych punktów, a te zdaniem mojém nie są tak ważne, nawet niektóre z nich odnoszą się aż do zamknięcia sejmu, a my przecież mamy nadzieję, że jeszcze przynajmniej kilka tygodni debatować będziemy, więc mamy jeszcze czas na ich wyjaśnienie, dla tego ja z mojéj strony niémam nic przeciw temu, żeby regulamin był prowizorycznie przyjęty z wykluczeniem tych punktów, które p. Komisarz wytknął. Odroczeniu uchwalenia regulaminu sprzeciwiam się, bo i cóż za dwa dni więcéj będziemy wiedzieć, czy ma być prowizorycznie przyjęty, czy nie. Dłuższéj nad tém rozprawy nie może być od dzisiejszéj. Specjalnej dyskusyi i tak pojutrze nic będzie. O tém zaś, czy prowizorycznie przyjąć, lub nie, nic więcéj nieda się powiedzieć. Wszystko zaś jedno, czy dziś, czy pojutrze przyjęcie nastąpi, powtarzam więc mój wniosek za prowizoryczném przyjęciem regulaminu, gdyż potrzebny jest jakikolwiek regulamin do obrad. We środę inaczéj nie postanowimy dla tego wnoszę, ażeby przyjąć regulamin prowizorycznie dziś, z wyjątkiem rzeczonych punktów.

Głosy z lewéj. Głosować.

Marszałek. Więc jest wniosek posła Ławrowskiego, ażeby odroczyć przyjęcie do przyszłego posiedzenia. Kto za tym wnioskiem, raczy powstać. (Część prawej strony powstaje).

Marszałek. Jest mniejszość. Drugi wniosek jest Wydziału krajowego. Kto za wnioskiem zmodyfikowanym Wydziału, raczy powstać. (Większość powstaje).

Marszałek. Więc regulamin przyjęty prowizorycznie, z wyjątkiem tych punktów, które pan Komisarz rządowy wytknął. W skutek tego regulaminu mają nastąpić wybory czterech sekretarzy, trzech kwestorów i sześciu rewidentów.

Poseł x. Pawlików. A więc tyji wybory budut takoż prowyzoryczni. (Głosy ze wsząd: „Tak jest!“)

Poseł hr. Dzieduszycki Alex. Ja wnoszę, ażeby wybory na poźniéj odroczyć, i żeby pozostali ci sami sekretarze aż do stanowczego przyjęcia regulaminu, bo prowizoryczne ich wybieranie zabierze nam wiele czasu.

Poseł hr. Skorupka. Popiéram to zdanie, ażeby pozostać przy tych samych.

Poseł Krzeczunowicz. Mnie się zdaje, że dziś jest na porządku dziennym wybór sekretarzy. Jeżeli dziś nie wybierzemy, to nie mamy nic więcéj do czynienia. Lepiéj zatém jest zaraz przystąpić do wyborów. Wnoszę przeto, ażeby na ½ godziny odroczyć posiedzenie dla naradzenia się, a potem wybór uskutecznić.

Poseł Zyblikiewicz. Tu niéma obawy, czy prowizorycznie, czy stale obiérać będziemy. W ciągu trzech miesięcy każdego to zmęczy. Jestem przekonany, że nawet i x. Pawlików. jakkolwiek dziś przeciwny jest prowizorycznym wyborom, gdyby był wybrany, z czasem prosiłby o uwolnienie od tego obowiązku. Nikt się nie będzie cisnął do tego, lecz każdy przyjmie obowiązek, jaki nań przypadnie z wyboru. Dziś niéma powodu odstępować od porządku dziennego. Popiéram więc zdanie wybiérania prowizorycznego i zgadzam się z wnioskiem, ażeby dla naradzenia się zawiesić na ½ godziny posiedzenie.

Marszałek. Jest wniosek, aby zostawić dawniejszych sekretarzy i nie wybiérać. Kto za tém, aby nowych nie obiérać, dopóki regulamin ostatecznie przyjęty nie będzie, raczy powstać.

Poseł hr. Wodzicki Kaź. Przyjmując dawnych sekretarzów, wcale się nie sprzeciwiamy regulaminowi, i prosimy, aby wybór ten przedstawić do głosowania, jako nowy wybór.

Marszałek. Więc powtarzam kwestję, czy mamy zaraz podług prowizorycznego regulaminu wybiérać nowych sekretarzy, czy pozostawić przeszłorocznych. Kto za pozostawieniem dawnych, raczy powstać.

(Większość powstaje.)

Marszałek. Więc ci sami zostają sekretarze. Ta sama kwestja zachodzi co do kwestorów, czy ci sami zostają. (Głosy zewsząd: „Tak jest!)“) Kto za zatrzymaniem kwestorów, niech raczy powstać. (Większość powstaje.) Więc zostają ci sami kwestorowie. Co do rewidentów to samo? (Głosy zewsząd: „Tak jest!“) Kto za zatrzymaniem rewidentów, raczy powstać.

(Większość powstaje.)

Poseł Paszkowski. W przeszłym roku rewidentów nie było, tylko komisja redakcyjna.

Marszałek. To wszystko jedno. Więc zostaje ta sama komisja redakcyjna, jaka była przedtém. Pan sekretarz Grocholski zda sprawę o urlopach.

Poseł Grocholski. P. poseł Breuer doniósł, iż będąc w rekonwalescencji po ciężkiej chorobie jeszcze przez kilka tygodni nie będzie mógł uczęszczać na posiedzenia sejmowe.

P. poseł Marszałkiewicz prosi z powodów familijnych o urlop do 26. stycznia.

Marszałek. Czy Izba chce udzielić p. Marszałkiewiczowi urlop do 26. stycznia dla familijnych interesów?

(Głosy: „Czy poparł czém prośbę?“)

Marszałek. Podał ważne powody familijne; czy mam odczytać prośbę?

(Głosy zewsząd: „Nie! Głosować!“)

Marszałek. Kto za daniem urlopu, raczy powstać.

(Wszyscy powstają.)

Poseł Grocholski czyta dalej: x. Józef Lewicki zawiadomił o swojej ciężkiej chorobie, dla której nie może przybyć teraz na Sejm.

Poseł Ludwik Skrzyński doniósł także, iż dla słabości i rozpoczętej kuracji pozostać musi jeszcze kilka tygodni na wsi.

Poseł Bętkowski. Czy jest zaświadczenie lekarskie?

Marszałek. Nie; niema.

Poseł Zyblikiewicz. Ponieważ p. Skrzyński nie prosi o urlop, tylko zawiadamia Wys. Zgromadzenie o swojej słabości, więc Izba nie może wotować. Niech ks. Marszałek decyduje podług nowego regulaminu.

Poseł Ziemiałkowski. Podług przyjętego właśnie regulaminu, oddalić się można z miéjsca posiedzeń tylko w skutek otrzymanego urlopu. Czy kto jest chory, czy są inne powody, powinien się udać do Marszałka i prosić o pozwolenie. O prostych zawiadomieniach regulamin nic nie wié. Takie listowne zawiadomienia Marszałka dowodzą, że piszący nie są obznajomieni z regulaminem. Tymczasem należy więc wziąść te doniesienia do wiadomości, a posłów tych, ponieważ nie znają przyjętego regulaminu, wezwać, żeby podali o urlop.

Marszałek. Czy to zawiadomienie nie możnaby uważać za prośbę?

Głos z lewéj. Trudno, by chory wiedział, jak długo będzie chorował.

Marszałek. Postąpię podług regulaminu. Ponieważ porządek dzienny już jest wyczerpany, więc zamykam posiedzenie. Przyszłe posiedzenie nastąpi pojutrze o godzinie 10.

Poseł Zyblikiewicz. To za nadto wcześnie. Ja wnoszę godzinę 12., albo przynajmniéj 11.

X. Pawlikow. Proszu o poriadok dnewnyj; hadaju, szczoby regulamyn buw najperwszyj.

Głos. Porządek dzienny ogłoszony będzie przed posiedzeniem.

Poseł hr. Skorupka. Regulamin nie może być piérwszy. Potrzeba przynajmniéj 14 dni czasu, ażeby się nad nim zastanowić.

Marszałek. Pojutrze więc we środę, o godzinie 10.

Na tém zamknięto posiedzenie o godzinie 3ciej po południu.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego odnoszące się do projektu Regulaminu dla Sejmu krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi, wraz z wielkiem księztwem Krakowskiém.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 16. kwietnia 1861. uchwalił kwestyę Regulaminu Sejmowego przekazać Wydziałowi krajowemu.

W skutek téj uchwały Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Zgromadzeniu projekt regulaminu Sejmowego, wypracowany na podstawie przepisów o toku czynności, w rozdziale III. Statutu krajowego §§. 33—41. włącznie zawartych, z uwzględnieniem doświadczeń przez inne sejmy i parlamenta poczynionych, a w szczególności podczas pierwszéj sesyi Wysokiego Sejmu krajowego zebranych.

Projekt ten, nie zmieniając zasad w rozdziale III. Statutu krajowego zawartych, lecz takowe tylko uzupełniając i do potrzeb Wysokiego Zgromadzenia zastosowując, składa się prócz ogólnego wstępu z następujących tytułów.

1. O ukonstytuowaniu się Sejmu, 2. o Marszałku, 3. o Sekretarzach, 4. o Kwestorach, 5. o Rewidentach, 6. o Sekcyach, 7. o Wydziałach specyalnych, 8. o obowiązkach posłów, 9. o posiedzeniach, 10. o wnioskach, 11. o porządku dziennym, 12. o porządku mówienia, 13. o głosowaniu, 14. o stanowieniu uchwał, 15. o interpelacyach, 16. o protestach, 17. o petycyach, 18. o deputacyach, 19. o ogłaszaniu rozpraw, 20. o zamknięciu Sejmu.

Art. 1. Wstęp ogólny (A. I.). Stosownie do pierwszego ustępu §. 33. Rozdziału III. Statutu krajowego, orzeka ogólne warunki obradowania Sejmowego, tj. zwołanie wedle Statutu, zebranie na posiedzenia, obradowanie i załatwianie czynności do zakresu swego działania należących, i stanowi, że obradowanie i załatwianie tych czynności odbywać się ma według Regulaminu Sejmowego.

Art. 2. Aby zaś Sejm mógł zacząć obradować, potrzeba, aby się ukonstytuował i urządził w sposób wymaganiom porzą-

dnego obradowania odpowiedni; w którymto celu projekt Regulaminu (Art. 2.) zawiera postanowienie: 1) iż skoro po zwołaniu Sejmu zgromadzi się większość bezwzględna posłów, Marszałek ogłosi: że Sejm jest ukonstytuowany, tj. zdolny do rozpoczęcia obrad; a 2) iż po ukonstytuowaniu Sejmu, tenże przystąpi do wyboru Sekretarzy, Kwestorów i Rewidentów, tudzież podziału na Sekcye.

Artykuł ten wskazuje oraz sposób wyboru i podziału, tudzież czas trwania takowych.

Przez wzgląd na ważność funkcyi Sekretarzy, mają ciż być wybierani większością bezwzględną; co do Kwestorów i Rewidentów zaś wystarczy większość względna przynajmniéj $^1/_3$ części głosujących, ile że czynności im poruczone są mniejszéj wagi.

Co się tyczy podziału Sejmu na Sekcye, sądził Wydział krajowy, iż takowy przez Marszałka w porozumieniu z Sekretarzami najlepiéj i celowi najodpowiedniéj da się uskutecznić; ile że tym tylko sposobem zdolności i siły pracujące równo podzielone być mogą, co zważywszy skład naszego Sejmu, przez losowanie, jak to się zwykle w parlamentach dzieje, dopiąćby się nie dało. Aby zaś możliwéj w tym względzie samowolności zapobiedz, zastrzega się Wysokiemu Sejmowi zatwierdzenie tego podziału. Zresztą wnosi Wydział krajowy, aby do każdéj Sekcyi przydzielony był jeden członek Wydziału krajowego, celem dawania żądanych przez Sekcyę objaśnień.

Czas trwania tak powyższych wyborów, jakoteż podziału na Sekcye nie powinienby według zdania Wydziału krajowego, być krótszym, jak trwanie sesyi Sejmowéj, już to dla tego, aby nowémi wyborami i podziałami nie zabiérać drogiego i do ważniejszéj czynności potrzebnego czasu; już to aby nie utrudniać załatwiania czynności Sejmowych przez zmianę funkcyonaryuszów i podziałów, na załatwienie owych czynności wpływających.

Art. 3. Zawiera atrybucye Marszałka Sejmu, wynikające już to z postanowień Statutu krajowego (jako to: §. 33. ustępu drugiego; §. 34. §. 35. lit. c.; §. 36. ustęp piérwszy i §. 39.), już to z pojęcia jego urzędu jako przewodniczącego Sejmowi i kierującego obradami. Dowodzić potrzebę tych atrybucyj byłoby zbytecznem, dlatego Wydział krajowy ogranicza się na tę jednę uwagę, iż ujęcie tych atrybucyj w jeden artykuł, i dokładniejsze ich wyszczególnienie, zdawało mu się być potrzebném dla łatwiejszego ich przeglądu i ustalenia pewnego porządku pod względem kierownictwa Sejmem.

Art. 4. 5. 6. Artykuły 4., 5., 6. oznaczają zakres czynności Sekretarzy, Kwestorów i Rewidentów, a to na podstawie praktyki innych parlamentów i niezbędnéj potrzeby czynności funkcyonaryuszów tym przydzielonych.

Czynności te odnoszą się albo

a) wprost do obrad sejmowych, jako to prowadzenie protokołu obrad i spisu wniosków i proszących o głos — co wszystko porucza się Sekretarzom: — albo

b) do porządku w lokalnościach sejmowych — co należy do Kwestorów; — albo

c) do sprawozdań Sejmowych, nad któremi czuwają Rewidenci.

Najważniejszą z tych czynności jest prowadzenie protokołu obrad sejmowych; sposób prowadzenia onegoż określa bliżéj drugi ustęp Art. 4. tak, aby nie zawierając rzeczy podrzędnych, mieścił w sobie wszystko, co stanowi istotę obrad i ich wynikłości.

Art. 7. Podział Sejmu na Sekcye potrzebny jest dla ułatwienia dyskusyi w Sejmie i

zapobieżenia niedokładności uchwał; zadaniem bowiem Sekcyi jest rozpoznawanie wniosków zanim pod obradowanie Sejmu przejdą; wybieranie ze swego grona członków do specyalnych wydziałów i zdawanie tamże sprawy ze swych postanowień, przez swych wybranych członków.

Tym sposobem członkowie Sejmu mogą się, zanim przyjdzie do obradowania i głosowania w Sejmie, obznajomić z przedmiotem obrad; tym sposobem wydziały specyalne mogą korzystać ze zdań większości posłów przy wypracowaniu poleconych im sprawozdań i wniosków; tym sposobem przez omówienie przedmiotu w mniejszych kołach, uprości się dyskusya na posiedzeniu Sejmu, i osiągnie się to, że dyskusya idąca ze świadomością przedmiotu będzie wyczerpującą i doprowadzi do uchwał ścisłych i wytrawnych.

Ostatni ustęp artykułu niniejszego ustanawia organizacyę Sekcyi, bez której żadne ciało obradujące obejść się nie może.

Art. 8. i 9. O wydziałach specyalnych.

Zadaniem wydziałów specyalnych jest, zdawać Sejmowi sprawę z przedmiotów, które im Sejm do wzięcia pod obradę przekazał, bądź to w skutek postanowienia Statutu krajowego (§. 35. lit. c), bądź to z innych powodów.

Wydziały takie mogą być przez Sejm ustanowione, albo dla pewnych przedmiotów w ogólności, albo dla pojedynczych spraw lub wniosków. Skład ich pozostawiony jest Statutem krajowym woli Sejmu; Wydział krajowy wszelako sądził, iż Wydziały te celowi swemu najbliżéj odpowiedzą, jeśli będą wychodzić z wyborów sekcyjnych, ponieważ tym sposobem Wydziały znając zdanie większości wszystkich Sekcyj, będą w stanie przedstawiać Sejmowi sprawozdania, a względnie wnioski, wszechstronnie rozbierane i w duchu większości Sejmu uchwalane.

Wydziały te obradować będą pod kierownictwem przewodniczącego, którego sobie wybiorą, i będą mogły dla zbadania przedmiotu, wzywać nie tylko posłów, ale inne osoby, które jako rzeczoznawcy lub świadkowie do wyjaśnienia rzeczy przyczynić się mogą; również będą miały prawo żądać potrzebnych dochodzeń i wyjaśnień od władz rządowych za pośrednictwem Marszałka Sejmu.

Art. 10. zawiéra skréślenie obowiązków posłów. Skréślenie tych obowiązków zdawało się Wydziałowi krajowemu koniecznèm, już to dla tego, że w Regulaminie Sejmowym obowiązki te w ogólności określone być powinny; głównie zaś dla tego, że wedle zdania Wydziału krajowego pełnienie lub niepełnienie najgłówniejszego obowiązku, t. j. brania udziału w obradach Sejmu dowolności posłów zostawione być nie może. Wymaga się przeto do oddalenia się z siedziby Sejmu zezwolenie Marszałka, a w pewnych wypadkach samego Sejmu, i stanowi się, że posłowie na dłużéj jak 8 dni oddalający się nie powinni pobiérać dyet przez czas nieobecności, ile że dyety są wynagrodzeniem za bytność na Sejmie.

Aby zaś przez opieszałość posłów w pełnieniu obowiązku zasiadywania w Sejmie sprawa ogółu nie cierpiała, postanawia się na taką opieszałość ten rygor, że poseł taki uważa się za rezygnującego; jest to zdaniem Wydziału krajowego rygor najwłaściwszy i najstosowniejszy, bo z pojęcia posła wypływa, i celowi odpowiada.

Art. 11. 12. 13. Zawiérają przepisy o posiedzeniach Sejmu, Sekcyj i Wydziałów specyalnych.

Posiedzenia Sejmu krajowego są jawne, wyjąwszy wypadki Statutem krajowym (§. 34.) przewidziane. W wypadkach takich, jak to z natury rzeczy wypływa, protokoły obrad nie mogą być publikowane,

chyba że to Sejm uchwali; dla tego i sprawdzenie protokołów takich odbyć się musi podczas posiedzenia poufnego.

Na posiedzenia Sekcyj i Wydziałów specyalnych nie ma być wedle tego projektu publiczności dozwolony przystęp.

Zasiadać w Sejmie mogą naturalnie tylko posłowie; od téj zasady stanowi wyjątek Statut krajowy co do Namiestnika królestwa, tudzież delegowanych przez niego komisarzy, i nadaje im prawo zabiérania głosu w każdym czasie.

Na posiedzeniach Wydziałów specyalnych mogą wedle projektu bywać tylko posłowie do Wydziału specyalnego wybrani, i ci, którzy przez Wydział specyalny z głosem doradczym zostali przyzwani; niemniéj Marszałek Sejmu. Powodem tego ograniczenia jest, że uczęszczanie innych posłów do Wydziałów specyalnych mogłoby być przeszkodą w pracach wydziałowych.

Art. 14. do 20. O wnioskach, poprawkach i dodatkach do wniosków, tudzież sprawozdaniach.

Każdy przedmiot przychodzący pod obradowanie Sejmu jest wnioskiem; zważywszy wszelako, że wnioski te mogą wychodzić od Rządu, od Wydziału krajowego, lub od pojedyńczych posłów; że mogą być samoistne lub odnoszące się do innego wniosku; nakoniec zamierzać tylko poprawkę lub dodatek do głównego wniosku; należało rozróżnić te rodzaje wniosków, tém bardziéj, że postępowanie przy nich musi być rozmaite.

Już wedle Statutu krajowego wnioski posłów samoistne, nieodnoszące się do jakiego wniosku rządowego lub Wydziału krajowego, muszą być wzięte uprzednio pod obradę w wydziale (§. 35. lit. c.). Takie same postępowanie może wedle tego projektu mieć miejsce także przy wnioskach Rządu lub Wydziału krajowego, jeżeli dla przedmiotu, którego wnioski te dotyczą, już istnieje Wydział specyalny, lub jeżeli Sejm uprzednie odesłanie takiego wniosku do osobnego Wydziału za potrzebne uzna.

Co się zaś tyczy poprawek i dodatków do wniosków, te będąc zwykle podrzędnéj natury, mogą wedle projektu być zaraz wzięte pod obradę w Sejmie, chyba że Sejm w danym jakim wypadku inaczéj postanowi.

Zresztą wymaga już sam porządek obradowań, aby wniosek nie zawiérał więcéj jak jeden przedmiot.

Aby zaś, gdy wniosek zostanie przez Sejm przyjęty, nie mogła zajść wątpliwość co do treści uchwały, stanowi projekt, że wszelkie wnioski składane być mają na piśmie u laski Marszałkowskiéj.

Daléj stanowi się tym celem, aby nie marnowano czasu na Sekcyach, Wydziałach, a następnie w Sejmie, obradowaniem nad wnioskami błahémi, lub żadnéj niemającemi nadziei utrzymania się; że wnioski, poprawki i dodatki do wniosków, czynione przez posłów, uważane będą za usunięte, jeśliby nie były poparte przynajmniéj przez 10. posłów.

Nakoniec był Wydział krajowy zdania, że sprawozdania Wydziałów tudzież wnioski Rządu i Wydziału krajowego powinny być drukowane, i 3 dni przed rozpoczęciem dotyczącego obradowania posłom rozdzielane, ileże to przyczyni się do rozpatrzenia się w przedmiocie, a témsamém wielce ułatwi obradowanie.

Art. 21. do 23. O porządku dziennym. Ażeby posłowie mogli wiedzieć, nad jakiémi przedmiotami na posiedzeniu obradować będą, ustanawia się na każde posiedzenie takzwany porządek dzienny. Artykuły 21. do 23. projektu orzekają: przez kogo, kiedy i jak porządek ten

ma być ustanawiany i ogłaszany; tudzież jakie czynności po zagajeniu posiedzenia załatwiane być mają, zanim się przystąpi do obradowania nad przedmiotem porządku dziennego.

Zasady w téj mierze w projekcie przyjęte, nie potrzebują być bliżéj motywowane, stosowność ich uznała praktyka parlamentarna.

Art. 24. do 36. Porządek mówienia, ułatwia niezaprzeczenie obradowanie w większych zgromadzeniach, i dlatego wszelkie ciała obradujące zachowują pewne w tym względzie przepisy.

Wydział krajowy podając w tym projekcie przepisy co do prowadzenia spisu żądających głosu, co do porządku w jakim głos dawany być ma; co do sposobu trzymania mów: co do możności odstępywania głosu; co do zamknięcia dyskusyi; nareszcie co do władzy Marszałkowi względem mowców służącéj; — trzymał się używalności i zwyczajów w innych parlamentach zachowanych i ogólnie znanych.

Jeżeli zaś wnosi, aby mowcy w powszechności wolno było w jednym i tym samym przedmiocie tylko dwa razy mówić, to uczynił to dla tego, że był pewny, iż Sejmowi naszemu zależeć będzie więcej na czynach niż na rozprawach.

Art. 37. do 44. O głosowaniu. Tytuł ten zawiéra w sobie przepisy co do porządku, w jakim wnioski podawane być mają do głosowania; co do sposobu stawiania pytań do głosowania podawanych, tudzież co do sposobu samego głosowania.

Porządek wniosków układa, wedle wskazanych w projekcie zasad, Marszałek po skończonéj nad przedmiotem dyskusyi, i oznajmia go Izbie, która uchwalić może zmianę, jeśliby porządek przez Marszałka ułożony, znalazła niestosownym.

Podane być mają wnioski do głosowania w téj osnowie, w jakiéj zostały przedłożone, pytania zaś stawiane być mają w formie twierdzącéj.

Głosowanie odbywa się bez motywowania, i to wedle brzmienia Statutu krajowego w powszechności ustnie, lub przez podniesienie się z miejsca, jeśli to Marszałek za stosowne uzna. Na żądanie poparte przynajmniéj przez 24 posłów odbędzie się głosowanie tajne gałkami. Wybory i nadania posad przedsiębrane będą za pomocą kartek.

Art. 45. Stanowienie uchwał. Pod tym względem projekt Regulaminu zgadza się z postanowieniem §. 38. Statutu krajowego i nic nowego nie orzeka.

Art. 46. i 47. Interpelacye tj. zapytania do Marszałka, przewodniczących Wydziałowi, lub c. k. komisarzy rządowych podczas posiedzenia skierowane, mogą się wiele przyczynić do otrzymania potrzebnych Sejmowi objaśnień i wpłynąć korzystnie na obradowanie. Dla tego je projekt dopuszcza. Aby zaś zapytania takie nie przerywały dyskusyi, stanowi się: że ani dyskusya nad interpelacyą, ani interpelacya wśród obradowania miejsca mieć nie może.

Art. 48. Regulamin, jaki Wysoki Sejm uchwali, będzie co do postępowania w Izbie prawidłem tak dla każdego pojedyńczego posła, jak dla całego Zgromadzenia. Gdyby więc zaszło w Izbie jakie postępowanie niezgodne z tym Regulaminem, — powinno służyć posłom, prawo zawarowania się przeciw temu przez wniesienie Protestu; i taki to jedynie protest dopuszcza projekt Regulaminu; przeciw uchwale więc Sejmowéj protest nie ma miejsca.

Ponieważ zaś co do postępowania w Izbie pod względem zgodności lub niezgodności z Regulaminem, mogą być różniące się zdania, więc w razie wniesionego protestu dopuszcza się wniesienie przeciwnego oświadczenia. Nie dopuszcza się zaś ani dalszych oświadczeń, ani jakiej-

kolwiek pod tym względem dyskusyi, i stanowi się celem uniknienia możliwych nadużyć, że projekt tylko wówczas może być odczytany i do protokołu obrad przyjęty, jeśli na tém samém posiedzeniu zapowiedziany i najdaléj przed zagajeniem następnego posiedzenia Marszałkowi na pismie podany będzie.

Art. 49 i 50. Sejm jako Reprezentacya kraju, ma prawo, a nawet obowiązek, przyjmować petycye, czyli prośby przez mieszkańców kraju wnoszone.

Aby zaś Sejm nie był zarzucany prośbami błahémi i żądaniami zakres jego czynności przekraczającémi, stanowi się stosownie do Statutu krajowego §. 41. iż Sejm tylko petycye przez ręce posłów wnoszone przyjmować będzie; należy bowiem przypuścić, iż posłowie petycyj niestosownych Sejmowi przedkładać nie będą. Daléj zaś wnosi projekt, by dla petycyj ustanowiony był osobny Wydział, którego zadaniem będzie, wszystkie do Sejmu podane petycye porządnie rozpatrywać i sprawę zdawać.

Art. 51. i 52. Prócz postanowień z §. 41. Statutu krajowego wyjętych, zawiéra ten tytuł także przepisy co do wyboru członków deputacyj przez Sejm wysyłać się mających, tudzież co do uwierzytelnienia takowéj, a wedle okoliczności co do zaopatrywania jéj instrukcyą.

Art. 53. Przepisy co do sposobu ogłoszania rozpraw Sejmowych, tudzież obowiązku podawania takowych do Najwyższéj wiadomości, wyjęte są ze Statutu krajowego. (§. 40.)

Art. 54. W skutek Statutu krajowego następuje zamknięcie Sejmu, jeżeli Sejm czynności swoje ukończył (§. 10. stat.) lub Marszałek zamyka Sejm w obudwu wypadkach.

Aby zaś nie było wątpliwości co do tego, czy Sejmowe czynności są ukończone lub nie, stanowi się, iż to Sejm orzeka.

Zresztą dla porządku stanowi się, iż Marszałek ogłosić ma zamknięcie Sejmu na posiedzeniu, i podać to do Najwyższéj wiadomości, jeśli to poleci Monarcha.

Wyłuszczywszy tym sposobem w głównych zarysach przepisy Regulaminu Wysokiemu Sejmowi przedłożonego, stawia Wydział krajowy wniosek: Wysoki Sejm raczy Regulamin ten przyjąć.

Ponieważ zaś obradowanie nad wniesionym projektem dłuższego wymaga czasu, a Wysoki Sejm ma przed sobą inne ważne czynności do załatwienia, które zwłoki nie cierpią; przeto Wydział krajowy wnosi: Wysoki Sejm raczy uchwalić: że przedłożony projekt Regulaminu już odtąd prowizorycznie obowiązuje.

Z Rady Wydziału krajowego.

We Lwowie dnia 4. listopada 1862.

Marszałek krajowy:

Leon Xiąże Sapieha w. r.

Członek Wydziału krajowego:

Floryan Ziemiałkowski w. r.

Projekt do Regulaminu

dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Księstwem Krakowskiém.

O toku czynności.

1.

Sejm krajowy wedle Statutu zwołany i zebrany na posiedzenia obraduje i załatwia czynności do zakresu swego działania należące. stosownie do następującego Regulaminu:

Ukonstytuowanie Sejmu.

2.

Skoro po zwołaniu Sejmu większość bezwzględna posłów zgromadzi się, Marszałek ogłasza, iż Sejm jest ukonstytuowany; poczém Sejm, wybrawszy na czas trwania sesyi sejmowéj, z grona swego 4 sekretarzy, 3 kwestorów i 6 rewidentów dzieli się na 5 Sekcyj, o ile można równych.

Do wyboru sekretarzy potrzebna jest większość bezwzględna, do wyboru zaś kwestorów i rewidentów wystarczy większość względna przynajmniéj 3ciéj części głosujących.

Marszałek w porozumieniu z Sekretarzami i z zatwierdzeniem Sejmu dzieli sejmowe zgromadzenie na Sekcye i przeznacza dla każdéj Sekcyi jednego z Członków Wydziału krajowego. Podział ten ma być przedsięwzięty najdaléj w ośm dni po ukonstytuowaniu Sejmu i trwa przez cały ciąg Sesyi sejmowéj.

O Marszałku.

3.

Marszałek zapowiada, zagaja i zamyka posiedzenia; postanawia porządek dzienny; czuwa nad przestrzeganiem Regulaminu, kieruje obradami, udziela głos, podaje wnioski pod głosowanie, i oznajmia jego rezultat; przestrzega porządku wewnętrznego Izby, i ma prawo wezwać

tak mowcę do rzeczy lub porządku, jako też i każdego, przeciw Regulaminowi wykraczającego posła; ma także prawo odebrać głos, napomnieć publiczność, by się spokojnie zachowała, nakazać wypróżnienie galeryi i zawiesić posiedzenie.

Marszałek odbiéra wszystkie do Sejmu podane wnioski i wszelkie do protokołu podawczego Sejmowego wpływające pisma, przydziela je dotyczącym Wydziałom, lub odsyła do Sekcyj i jest organem Sejmu we wszystkich stosunkach Sejmu na zewnątrz.

Pisma od Sejmu mają być przez Marszałka i jednego Sekretarza podpisane. Jeśli Marszałek jest przeszkodzony, zastępca jego obejmuje prawa i obowiązki Marszałkowskie.

O Sekretarzach.

4.

Sekretarze prowadzą protokoły obrad sejmowych, listy głosowania i spisy wniosków, tudzież posłów głosu żądających, nakoniec układają bieżące sejmowe korespondencye.

Protokoły obrad sejmowych zawiérać mają dosłownie wzięte pod obradowanie wnioski z wymienieniem wnioskodawców, pytania podane pod głosowanie i powzięte uchwały, niemniéj rezultaty wyborów i głosowań.

Protokoły te mają być Izbie najdaléj na następném posiedzeniu odczytane, sprawdzone i po zatwierdzeniu przez Izbę, przez Marszałka i dwóch Sekretarzy podpisane, potem wydrukowane i posłom rozdane.

O Kwestorach.

5.

Kwestorów zadaniem jest czuwać nad lokalnościami sejmowémi' nad ich urządzeniem i nad służbą sejmową. Oni wyznaczają Sekcyom i Wydziałom specyalnym miejsca obrad, umieszczają stenografów i dziennikarzy, wydają karty wstępne i mają o to staranie, by obrady sejmowe nie były niepokojone.

O Rewidentach.

6.

Rewidenci czuwają nad tém, by sprawozdania stenograficzne natychmiast były na czysto przepisane, i po zamknięciu posiedzenia w biórze na to przeznaczoném dla mowców, celem przejrzenia, przez dwie godziny przystępne. Poczem Rewidenci redagują ostatecznie te sprawozdania i odstępują je Wydziałowi krajowemu, celem jak najspieszniejszego wydrukowania i rozdania posłom. Czynności te pełnią Rewidenci, mieniając się po trzech codziennie.

O Sekcyach.

7.

Zadaniem Sekcyj jest rozpoznawać wnioski rządowe, wydziałowe, lub samoistne pojedynczych członków, zanim te wnioski przejdą pod

obradowanie Sejmu; — wybiérać z grona swego członków do Wydziałów specyalnych, zdawać sprawę ze swych postanowień Wydziałom specyalnym, przez członków swoich wybranych do tychże wydziałów. W tym celu Sekcya każda, skoro jest z Sejmu wydzieloną, wybierze pod przewodnictwem najstarszego wiekiem członka, ze swojego grona przewodniczącego i Sekretarza, tudzież zastępcę dla każdego z nich.

O Wydziałach specyalnych.

8.

Dla wniosków samoistnych, lub jeśli Sejm dla przedmiotu jakiego wyznaczenie Wydziału specyalnego za potrzebne uzna, Sekcye wybiérają do tego Wydziału z grona swego bezwzględną większością po jednym członku. Izba w pojedynczych wypadkach może uchwalić większą liczbę członków Wydziału. Każdy Wydział specyalny wybiéra sobie pod przewodnictwem najstarszego wiekiem członka ze swego grona przewodniczącego i Sekretarza, a wysłuchawszy sprawozdań swych członków o postanowieniach pojedynczych Sekcyj, obraduje nad przedmiotem, i stanowi uchwałę, którą sprawozdawca wybrany Izbie przedkłada. Wydział stanowi uchwały i wybiéra przewodniczącego, Sekretarza i sprawozdawcę bezwzględną większością głosów.

Jeśli mniejszość Wydziału przynajmniej z dwóch członków składająca się, Izbie osobne swe zdanie przedłożoném mieć chce, to ma takowe do głównego sprawozdania pisemnie dołączyć i sprawozdawcę swojego wyznaczyć.

9.

Wydziałom specyalnym wolno członków Sejmu, nienależących do Wydziału dla szczególnych ich wiadomości przyzwać na posiedzenia swe z głosem doradczym.

Wydziały te mają prawo przyzwać świadków i znawców, tychże przesłuchiwać, lub potrzebnych dochodzeń i w ogólności wszelkich wyjaśnien żądać od władz rządowych za pośrednictwem Marszałka.

O obowiązkach posłów.

10.

Posłowie powinni brać udział bez przerwy w obradach Sejmu i wypełniać gorliwie czynności i obowiązki przez Sejm, Sekcye lub Wydziały im powierzone.

Do oddalenia się z siedziby Sejmu potrzebuje poseł, jeśli nieobecność jego nie dłużéj jak 8 dni trwać ma, zezwolenia Marszałka, który o każdém takiém zezwoleniu Izbę uwiadomi.

Do oddalenia się na dłuższy czas, potrzeba przyzwolenia Sejmu; w takim razie oddalający się, przez czas nieobecności nie pobiéra dyet. Jeżeli poseł bez zezwolenia regulaminem przepisanego oddali się, lub nieobecność swą nad czas dozwolony, przedłuży, lub gdy nowo

wybrany poseł w przeciągu 8 dni od ogłoszenia wyboru jego w Izbie na Sejm nie stawi się, Marszałek wyznaczy 14dniowy termin do stawienia się w Sejmie, i to z dodatkiem, iż w przeciwnym razie za rezygnującego uważanym i nowy wybór przedsięwziętym będzie.

O posiedzeniach.

11.

Posiedzenia Sejmu krajowego są jawne, wyjątkowo może mieć miejsce posiedzenie poufne, gdy tego zażąda albo Prezydujący, albo przynajmniéj pięciu członków. Sejm zaś po wydaleniu słuchaczów za tém się oświadczy.

Protokół obrad posiedzenia poufnego podczas trwania tegoż posiedzenia spisany, sprawdzony, i przez Sejm zatwierdzony być powinien.

Sejm uchwala, czy protokół taki ma być publikowany, lub nie.

Marszałek ma prawo zwołać nadzwyczajne posiedzenie, w którym to razie posłów o tém należycie zawiadomi.

Jeśli 50 posłów żąda zwołania nadzwyczajnego posiedzenia, Marszałek takowe zwołać jest obowiązany.

12.

Posiedzenia Sekcyj i Wydziałów są zawsze poufne, na posiedzeniach Wydziału bywać mogą tylko Członkowie Wydziału i ci posłowie, którzy przez Wydział z doradczym głosem zostali przyzwani. Marszałek może być każdą razą obecny, wszakże nie ma głosu stanowczego.

13.

Namiestnik królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Xięstwem Krakowskiém lub delegowani przezeń komisarze mają prawo zasiadać na Sejmie krajowym i każdego czasu głos zabiérać; w głosowaniu mają wtenczas tylko udział, jeżeli są członkami Sejmu krajowego.

Gdyby przy rozprawach potrzebném lub pożądaném było, delegowanie Członków władz rządowych, lub udzielenie wiadomości i objaśnień, winien Marszałek krajowy udawać się do Naczelników władz dotyczących.

O wnioskach.

14.

Poszczególne przedmioty przychodzą pod obradowanie Sejmu krajowego:

a) albo jako wnioski rządowe za pośrednictwem Marszałka krajowego;
b) albo jako wnioski Wydziału krajowego lub Wydziału specyalnego;
c) albo na wniosek członków pojedynczych.

Wnioski czynione w przedmiotach nienależących do zakresu Sejmu krajowego, Marszałek wyłącza z pod obradowania. Czy zaś przedmiot należy do zakresu Sejmu krajowego lub nie, ostatecznie Izba rozstrzyga.

15.

Samoistne wnioski posłów, nie odnoszące się do jakiego wniosku Rządowego lub Wydziałowego, mają wprzód Marszałkowi na pismie być oznajmione i pod obradę w Wydziale wzięte, zanim na porzadku dziennym obrad Sejmowych będą mogły być położone. Jeden wniosek nie może więcéj jak jeden przedmiot zawierać.

16.

Jeżeli wniosek samoistny należy do zakresu czynności istniejącego już Wydziału specyalnego, Marszałek go tam odsyła, i na najbliższém posiedzeniu Izbę o tém zawiadamia.

17.

Inne wnioski samoistne ogłasza Marszałek Izbie na najbliższém posiedzeniu w porządku, w jakim były podane, pozwala wnioskodawcom na ich żądanie przytoczyć w krótkości powody wniosków, poczém bez dopuszczenia dyskusyi zapytuje, czy wniosek znajduje poparcie? Wniosek, któryby nie był poparty najmniéj przez 10. posłów, uważa się za usunięty.

Jeżeli wniosek dostatecznie został poparty, odsyła się do Sekcyi.

18.

Wniosek samoistny może przyjść pod obradowanie Izby dopiéro po upływie trzech dni od rozdzielenia dotyczączego drukowanego sprawozdania, lub wniosku Wydziału, podczas których to dni Sekcye rozpoznawają sprawozdania lub wnioski Wydziału.

W wypadkach naglących może Izba bez dyskusyi skrócenie tego terminu uchwalić.

19.

Poprawki i dodatki do wniosków mogą w każdym czasie przed zamknięciem dyskusyi nad wnioskiem głównym być wniesione, i jeśli po krótkiém umotywowaniu przynajmniéj przez 10. posłów, zostaną poparte, natychmiast pod obradowanie być wzięte.

Poprawki i dodatki muszą być z głównym wnioskiem w istotnym związku i do laski Marszałkowskiéj na pismie bez przytoczenia powodów podane.

Izba może takie poprawki lub podatki do wniosków odesłać do Sekcyi i tém samém aż do sprawozdania Wydziału specyalnego, do którego zakresu główny wniosek należał, obradowanie odroczyć.

Poprawki lub dodatki niebędące w istotnym związku z głównym wnioskiem Izba bez dyskusyi natychmiast usunie. Wnioskodawca może

swój wniosek w każdéj chwili cofnąć. Jeżeli zaś obradowanie nad nim już się rozpoczęło, Izba mimo cofnięcia wniosku, dalsze nad nim obradowanie uchwalić może.

20.

Wnioski rządowe i Wydziału krajowego, które także na pismie do laski Marszałkowskiéj podane być mają, odsyła Marszałek do Wydziałów specyalnych, do których wedle przedmiotu należą, albo jeśli nie ma odpowiednego Wydziału do rozpoznania w Sekcyach, a następnie jeśli Sejm uzna tego potrzebę do Wydziału specyalnego, który wybrany być ma.

W każdym zaś wypadku wnioski te pod obradowanie Izby przychodzą dopiéro po upływie trzech dni od rozdzielania drukowanngo wniosku, a jeśli był odesłany do Wydziału specyalnego, także tego Wydziału, podczas których to dni Sekcye z wnioskiem obeznać się mają.

O porządku dziennym.

21.

Porządek dzienny, dzień i godzinę następnego posiedzenia, ogłasza Marszałek przy zamknięciu posiedzenia, mając wzgląd na to, by wnioski rządowe przed wszystkiémi innémi przedmiotami radnémi obradowane i załatwiane były, tudzież aby przedmioty na poprzedniém posiedzeniu niezałatwione, przyszły na porządek dzienny następnego posiedzenia.

Ogłoszenie porządku dziennego ma być w sali obrad Sejmowych i pokojach sekcyjnych przybite, a posłom przed rozpoczęciem posiedzenia rozdane.

22.

Po zagajeniu posiedzenia, Sekretarz do spisywania protokołu obrad przez Marszałka przeznaczony, odczytuje protokół obrad poprzedniego posiedzenia i sprawdza ustępy, przeciw którymby zarzuty jakie czyniono. Po nowém odczytaniu sprawdzonych ustępów, Marszałek, jeśli nikt z członków nie czyni więcéj zarzutów, ogłasza protokół za przyjęty.

23.

Potém podane będą do wiadomości Izby wnioski rządowe, lub Wydziałowe, lub samoistne pojedynczych członków do laski Marszałkowskiéj tego dnia podane, z korémi postąpiwszy wedle postanowień Regulaminu o wnioskach, przejdzie się do obradowania nad przedmiotami porządku dziennego.

O porządku mówienia.

24.

Posłowie którzy o przedmiocie będącym na porządku dziennym obszerniéj mówić chcą, mają się u Sekretarza, którego Marszałek do prowadzenia listy mowców przeznaczy, tego samego dnia, w którym przedmiot pod obradę pójść ma, przed zagajeniem posiedzenia zgłosić, oświadczając czy za wnioskiem, czy téż przeciw wnioskowi mówić zamyślają. Mowcy tym sposobem zapisani, mają prawo mówienia przed innymi.

25.

Marszałek przed rozpoczęciem obrad odczyta listę mowców, sprawozdawca Wydziału rozpoczyna obradowanie nad przedmiotem sprawozdania, poczém Marszałek udziela mowcom wedle §. 24. zapisanym głos w porządku, w jakim się zapisali, rozpoczynając od mowcy przeciw wnioskowi zapisanego; potém zaś daje głos mowcy za wnioskiem mówić mającemu, i tak daléj na przemianę.

26.

Mowca, na którego przyszła koléj mówienia, może głos swój odstąpić innemu członkowi Izby, byle nie takiemu, który już dwa razy w tym samym przedmiocie mówił; może także zamienić głos swój z innym z koléi poźniej przyjść mającym. Jeśli mowca, na którego koléj przyszła, nie jest obecny, traci głos, do którego był zapisany.

27.

Po wyczerpnięciu listy mowców wedle §. 24. zapisanych, Marszałek udziela głosu innym członkom Izby w porządku, jak przez powstanie wymieniając swe nazwiska głosu żądają, przyczém uwzględni porządek §. 25. przepisany.

28.

Jeśli Marszałek chce za wnioskiem lub przeciw wnioskowi mówić, winien opuścić krzesło Marszałkowskie, które dopiero po załatwieniu przedmiotu, w którym mówił zająć może.

29.

Tylko sprawozdawcy i mowcy wedle §. 24. zapisani, winni z mownicy przemawiać, inni mowcy mogą podług upodobania mówić z mownicy, albo z miejsca swego.

30.

O jednym i tym samym przedmiocie obrad, mowcy więcéj jak dwa razy mówić nie wolno, wszakże sprawozdawca Wydziału krajowego może w każdym stanie sprawy zabiérać głos dla dawania objaśnień. Namiestnik lub delegowani przezeń Komisarze mogą zabiérać głos, ile razy tego zażądają.

31.

Izba może w każdéj chwili, jeśli tego przynajmniéj 10 członków żąda, bez dyskusyi obradowanie dalsze odroczyć, przedmiot obrady ku bliższemu rozpoznaniu do Wydziału odesłać, listę mowców zamknąć, obradowanie nad całością albo częścią wniosku za zamknięte uznać, albo téż przedmiot przez przejście do porządku dziennego usunąć.

32.

Jeśli Izba zamknięcie dyskusyi uchwali, natenczas mowcy zapisani za wnioskiem i przeciw wnioskowi, obiérają sobie po jednemu mowcy z pomiędzy siebie, i tylko ci wybrani, tudzież sprawozdawca Wydziału, który w ogólności i po zamknięciu obrad głos jeszcze zabrać ma prawo, mówić mogą.

33.

Wyjąwszy wnioski rządowe i Wydziału krajowego, tudzież sprawozdania Wydziałów specyalnych, żadna mowa czytaną być nie może.

34.

Jeśli mowca zbacza od przedmiotu, Marszałek napomni go do rzeczy, osobistości lub przeszkadzania obradom, pociągają za sobą napomnienia do porządku. Po powtórném napomnieniu do rzeczy, może Marszałek nieposłusznemu mowcy głos odjąć. Izba wszakże może uchwalić na żądanie przynajmniéj 10. członków, lecz bez dyskusyi, by mowca daléj był słuchany.

Każdy z członków Izby może od Marszałka żądać, jeśli ten sam tego nie czyni, by mowcę do rzeczy, lub do porządku napomniał. O żądaniu takiém Marszałek rozstrzyga bez dalszego odwołania się do Izby.

35.

Mowca napomniony do porządku, winien natychmiast usiąść i poprzestać mówić, może wszakże o głos celem uniewinnienia się prosić, co mu odmówioném być nie ma.

36.

Gdyby Marszałek uznał tego potrzebę, aby napomnienie mowcy do porządku w protokole obrad umieszczone zostało, tedy zapytuje się Izbę, a ta w tym względzie bez dyskusyi decyduje.

Jeśli Marszałek mimo napomnienia nie może porządku przywrócić, ma prawo bez odwołania się do Izby, posiedzenie na czas jakiś zawiesić, lub całkiem zamknąć.

Głosowanie.

37.

Po skończoném obradowaniu oznajmia Marszałek Izbie porządek, w jakim nad pytaniami głosować się ma.

Przed główném pytaniem powinny być wnioski odraczające, potém poprawki głównego pytania, a między poprawkami najpierw te pod głosowanie być podane, któremi główne pytanie najbardziéj jest ograniczone.

38.

Nad wnioskiem przejścia do porządku dziennego głosuje się natychmiast i to bez dyskusyi. Przejście do porządku dziennego uchyla tylko ten wniosek, względem którego uchwała przejścia do porządku dziennego powziętą została.

39.

Wnioski mają być poddane pod głosowanie w téj osnowie, w jakiéj zostały przedłożone, a głos oddaje się bez motywowania.

40.

Marszałek winien stawiać pytania, zawsze w formie twierdzącéj.

41.

Wnioski tyczące się porządku pytań, sprostowania treści pytań, lub dążące do rozdzielenia jednego pytania na więcéj pytań, jeśli są poparte przez 10 przynajmniéj członków, mają być natychmiast pod głosowanie poddane.

42.

Jeśli wniosek składa się z kilku ustępów, należy głosować najpierw nad poszczególnémi ustępami, a potem nad całością.

43.

Wnioski do praw, mają być w Izbie 3 razy czytane.

Przy pierwszém czytaniu obraduje się tylko nad tém, czy ma być powtórzone czytanie. Przy drugiém czytaniu obradują się i uchwalają poszczególne ustępy i odnoszące się do nich poprawki i dodatki.— Przy trzeciem czytaniu obraduje Izba nad całością i nad całością głosuje. — Izba uchwala, w jakich ustępach czasu jedno czytanie po drugiém nastąpić ma.

44.

Głosowanie odbywa się w powszechności ustnie, lecz może także nastąpić przez podniesienie lub nieruszanie się z miejsca, jeśli to Prezydujący za dobre uzna. Na żądanie poparte przynajmniéj przez 24. posłów nastąpi głosowanie tajne za pomocą gałek. Wybory i nadawanie posad przedsiębrane będą za pomocą kartek.

O stanowieniu uchwał.

45.

Do stanowienia uchwały na Sejmie krajowym potrzebna obecność więcéj niż połowy całéj liczby wszystkich członków, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych; w przypadku równości głosów wniosek pod obradę wzięty, za odrzucony ma być uważany.

Do uchwał na wnioski dotyczące zmian Statutu krajowego, potrzebna jest obecność przynajmniéj trzech czwartych części wszystkich członków i zgody przynajmniéj dwóch trzecich części obecnych.

O interpelacyach.

46.

Wolno każdemu członkowi przez zapytania (interpelacye) do Marszałka, przewodniczącego Wydziałowi. Namiestnika. lub delegowanego przezeń Komisarza skierowane, wprowadzić przedmiot, niebędący na porządku dziennym, albo też zażądać od Namiestnika lub jego zastępcy przedłożenia aktów.

Interpelacye do Namiestnika lub delegowanego przezeń Komisarza wystosowane, powinny być Marszałkowi na pismie oddane, który je Izbie odczyta i Interpelowanemu celem dania odpowiedzi odstąpi.

Raz rozpoczętego obradowania interpelacyą przerywać nie można.

47.

Interpelowany może zaraz odpowiedzieć, odpowiedź na poźniejsze posiedzenie odłożyć, lub z powodów wymienić się mających odpowiedzi odmówić.

Tak samo może postąpić Namiestnik lub delegowany przezeń Komisarz co do przedłożenia aktów. — Dyskusya nad interpelacyą nie może być dopuszczona.

O protestach.

48.

Protest jednego lub więcéj członków przeciw postępowaniu w Izbie z regulaminem niezgodnemu, wówczas tylko, jeżeli na tém samém posiedzeniu zapowiedziany i najdaléj przed zagajeniem następnego posiedzenia, Marszałkowi na pismie podany został, ma być odczytany i do protokołu obrad przyjęty.

Tak samo ma się postąpić z oświadczeniem przeciw protestowi wniesioném. Oświadczenie przeciw takiemu oświadczeniu, również jak w ogólności dyskusya nad protestem lub wniesioném przeciw niemu oświadczeniem, miejsca mieć nie może.

O petycyach.

49.

Petycye czyli prośby przyjmować może Sejm wtenczas tylko, jeśli doń przez którego z członków podane będą.

50.

Sekretarz przez Marszałka do tego wyznaczony prowadzi spis petycyj z krótkim wyciągiem treści, a Marszałek odsyła je do Wydziału specyalnego, przez Sekcye do rozpoznawania petycyj wybranego.

Wydział ten rozpoznawszy petycye, odstępuje je albo innym Wydziałom, albo też władzom rządowym, wedle ich natury, albo składa po prostu do aktów i o tém Izbę zawiadamia.

We wszystkich innych wypadkach przedkłada Wydział ten powzięte wnioski pod obradę i uchwalenie Izby.

O deputacyach.

51.

Nie wolno Sejmowi krajowemu znosić się z Reprezentacyą żadnego innego kraju koronnego, ani téż wydawać obwieszczeń.

Deputacye nie będą do zgromadzenia Sejmu krajowego przypuszczane.

Wysłanie deputacyi Sejmu krajowego do Najwyższego Dworu nastąpić może tylko za uprzedniém uzyskaniem zezwolenia Cesarskiego.

W takim razie Marszałek proponuje członków deputacyi i liczbę takowych, a Sejm rozstrzyga.

52.

Sejm zaopatruje deputacyę wedle okoliczności potrzebną instrukcyą, lub w danym wypadku Adresem, a Marszałek wydaje jéj pismo wierzytelne.

O ogłaszaniu rozpraw.

53.

Sejm krajowy stanowi, jakim sposobem rozprawy Sejmowe ogłaszane być mają.

Rozprawy te mają przy załączeniu protokołów posiedzeń przez Namiestnika do Najwyższéj wiadomości być podane.

Zamknięcie Sejmu.

54.

Marszałek zamyka Sejm po ukończeniu czynności lub w skutek Najwyższego polecenia. O ukończeniu czynności Sejmowych orzeka Sejm.

Marszałek ogłasza zamknięcie Sejmu na posiedzeniu i podaje to do Najwyższéj wiadomości.

Lwów dnia 15. maja 1861.